

vásárhelyi Divatkötöttárugyár története dokumentumgyűjteménynek, lektora több tanulmány-nak, kötetnek, szakkiknek. Megindította a levéltár kiadványsorozatát, amelynek eddig 11 kö-tete jelent meg szerkesztéssel. Vezetője voltál a Palócföld Hagyomány c. rovatának.

Lám, felsorolni is nehéz, mi mindennek voltál mozzatja, segítője. És most bémultan állunk sokirányú munkád, nyelvismereted, szakmai, helytörténeti tevékenységed számbavétele felett. Felidézzük alakodat, mindig halk, mindig sietős,

HÍREK

Egy emberi csontváz maradványai kerültek elő a **Baradla-barlangban** folytatott leletmentő ásátá-sok során a Styx-patak mederkostrásakor. A kopony-a formája a már korábban fellelt kőkorszakbeli maradvánnyal mutat hasonlóságot – de korát pontosan még nem tudják. Az őskori lakóhelye-ket már a régebbi kutatások során felfedezték: a természetes sziklaüregekben, az úgynevezett „csontházban” találták meg az őseemberek maradványait. A végtagok csontvizsgálatai kimutatták, hogy 7000 évvel ezelőtt e vidéken élő csiszoltkő-korszak-beli emberek reumatikus betegségben szenvedtek. A „hangversenyteremben” feltárták az egykori kunyhó tartóoszlopainak cölöplyu-kait. Előkerültek csiszolt kőből és csontból készí-tett eszközök, sima falú, kézzel formázott edé-nyek, amelyeket geometrikus minták díszítenek. A „denevér terem” háromezer éves bronzleletekkel: női ékszerrel, harci felszerelésekkel lepte meg a kutatókat.

Háromezernyolcszáz éves kora bronz kori te-metőre bukkantak a Csongrád megyei Sándorfal-va határában. Az egyik zsugorított csontváz mel-lett három, *csónak alakú arany fülbevalót* talált-ak. A további leletek – bronz karperecek, nyak-díszek, tálak, köcsögök – vizsgálata alapján meg-állapították, hogy a sírokban a Balkán vidékéről származó népcsoport tagjait temették el. Ezek nyomaira eddig korábban csak a Maros mentén letek. A sándorfalvi leletek az elsők, amelyek e népcsoporttal kapcsolatban a Duna–Tisza közén kerültek elő.

A Veszprémhez közeli **Balács-pusztán** mintegy kétezer éves nagy kiterjedésű római **villagazdaság** bontakozott ki a kutatók előtt. Bár a század első évtizedeiben tíz épületet feltártak – ekkor kerül-tek elő a ma már múzeumban látható mozaikpad-lók –, de visszatemették az épületcsoportot. Most újból feltárják.

A villagazdaság központját, a főépületet már részben kibontották. Újabb falfestményeket, mo-zaikokat és használati tárgyakat találtak. Az épü-

visszafogott félmondataid. Felidézzük, hogy erőt meríthessünk belőle, mert sok még a tenni-való.

Te voltál a megye „memóriájá”-nak igazgatója, a megye honismereti mozgalmának lelkes irányí-tója, és most a mozgalom valamennyi résztvevője nevében búcsúszóm Tóled. Emlékeztünk, miként a levéltár a sok forrásanyagot, megőrizi emberi ér-tékeidet, amelyből mindig erőt meríthetünk to-vábbi munkánkhoz.

Kósy Zoltán

let melletti udvaron 17 méter hosszú falfestmény-re letek. A főépület pincéjének mennyezete le-omlott, összetörte, de egyben védte is az ott talál-ható használati tárgyakat: a karcolt feliratú amfo-rákat, a gabonaőrlésre használatos dörzsolótalat, fazekakat, poharakat, korsókat. Egy tucatnyi juh csontváza is előkerült. Főként a falfestmények és a mozaikok, valamint a rejtett központi fűtés-rendszer jelzik, hogy Pannonia egyik virágzó föld-birtokának központja állt Balács-pusztán.

A Győr-Sopron megyei **Árpáson**, a római kori **fazekasnegyed** feltárásakor értékes leletek kerül-tek napvilágra. A tavaly feltárt kemencék közelé-ben, a fazekasnegyed nyugati szélén egy kútra bukkantak, amelyet a település lakói a későbbiek-ben tárolóveremnek, hulladéködörnek használ-hattak – ebből rengeteg kerámialelet került elő. Korábban a régészek úgy vélték, hogy az észak-itáliai kerámiák csak a Borostyánkő út mentén terjedtek el. A most feltárt kerámiák azonban rá-cáfolnak erre a feltételezésre. Az árpási, azaz az egykori Mursella városi edények és a nemrégiben Arrabonában előkerült kerámiatöredékek azt igaz-olják, hogy az Észak-Itáliából induló kerámiake-rekedelemnek legalább még egy, a Borostyánkő úttól nyugatra haladó útvonala is volt.

Hajdan volt római **erődítmény** maradványai-nak egy részét tárták fel a Dombóvár környéki **Alsóhetényben**. Két egykori, valószínűleg gazda-sági célra használt épület alapjait és egy fürdő medencéjét ásták ki. Rábukkantak egy viszonylag ép állapotban a földben rejtőző, vastag falból épült kőbástyára is.

Kétezer éves kelta temetőt tártak fel a régé-szek a Mecsek déli előterében. A sírokból tömér-dek fegyver és ékszer került elő, ami a törzs harci-asságára és gazdságára vall. A területen több *ősi áldozóhelyre* is bukkantak, s ez különös régészeti érdekességnek számít. Magyarországon ugyanis eddig csupán egyetlen kelta szentélyt találtak, mégpedig a Velencei tónál. De ennek közelében sem temető, sem település nem volt. A pécsi me-dencében élt kelták – a leletek bizonyossága szerint

– ahhoz a hatalmas törzshöz tartoztak, amelynek fő szállásterülete a Dráva–Száva közti Szerémségben volt, ezt az írásos források szkordiszkszoknak neveztek. A negyvenhárom hamvasztásos sír feltárásakor megállapították, hogy időszámításunk előtti III. századtól temetkeztek a kelták a dombvonulaton. A legutolsó sírból *Nerva római császár* érmei kerültek elő – bizonyítva, hogy időszámításunk I. századának végéig használták a temetőt.

Teljesen új fényt vetnek az avarok életére a Szekszárd külterületén feltárt egykori *fazekasfalú 1300 éves leletei*. A felszínre került gabonahom-bárok, fazekasműhelyek egyértelműen bizonyítják: az avarok nem minden csoportja folytatott nomád életmódot, a társadalmi munkamegosztás, rétegződés olyan fokára jutottak, amikor a különböző mesterségeket, köztük a kerámiakészítést már főfogalkozásként gyakorolták.

A Zalakomár határában fekvő avar kori temetőben száznál több sírt tártak fel. Különösen a korai avar kori leletek becsek: ezüst fülbevalók, gyöngyök, gyöngyöcsorok. Az úgynevezett fegyveres sírok között rábukkantak egy halász nyughelyére, vele együtt eltemetett szerszámai – horgok, hálókötő, bogozó – közül a nagy méretű *nehéznyíl* a legérdekesebb – ezzel ugyanis halakat löttek.

Zalaszabar határában egy kilencedik századi szláv népcsoport temetkezési helyét találták meg. A rövid idő alatt feltárt 120 sír kincseiből arra következtetnek, hogy pogány szlávok éltek ezen a területen. Nagy mennyiségű cserépedényre, illetve töredékre találtak a sírokban. De állatokkal díszített faragott csont sórtartó, csontból készült tűtartó és sok egyéb között a kor fejlett kézművességére jellemző ékszerek, köztük pajzsral díszített bronzgyűrű is előkerült.

Román kori templomot tártak fel a győri Káptalándombon. A felszíntől körülbelül egy méter mélységben rátaláltak a 14 méter hosszú, 6 méter széles, félköríves szentéllyel lezárt templom kőfalára. A faragott kváderkövekből rakott fal csaknem 80 cm magas. Északi oldalán meglelték egykori bejáratának küszöbkövét, a templom hajójának nyugati harmadában feltárták a fal mellett húzódo kőpadkát, amely megőrsítette, hogy az épületet a XI–XII. században emelték. A padka közelében megkopott kőlapokból rakott pillért találtak. A XVI. század második felében a templomot megrövidítették egy válaszfalal, amely szintén előkerült. A román kori kőfállal határolt és a barokk kori válaszfal közötti területen 26 sírra bukkantak. A barokk korban kápolnává ki-

csinított ősi templomot temetőkápolnaként használhatták. Erre utal a XVI. századi márványból és kövekből rakott lépcsősor is, amelyet az egykori szentélyben építettek fel.

Szervezett magyartanárképzés indul Eszéken a Pedagógiai Egyetemen. Az első évfolyamra 20 hallgatót várnak, számítva a Vajdaságból jövő jelentkezőkre is – erről tárgyaltak az észéki egyetem és a Horvátországi Magyarok Szövetségének képviselői. Az egyetemi képzési idő 5 szemeszter. A tanszék keretében továbbképző tanfolyamot is szerveznek a pedagógusoknak. A jövőben sor kerül a magyar pedagógiai könyvtár létrehozására, valamint az audiovizuális eszközök beszerzésére. Egy magyar lektor is dolgozni fog a tanszéken. A tanszék ugyanakkor megszervezi Eszék többi felsőoktatási intézményében tanuló magyar diákok anyanyelvápolását, valamint a magyar nyelv idegen nyelvként való oktatását. A magyar tanszék beindulásával a Horvát Szocialista Köztársaságban élő magyar nemzetiségűek oktatási rendszere teljessé válik: az óvodától az egyetemig lesz anyanyelvű képzés (Dunatáj, a Magyar Szó melléklete).

A helytörténeti munka összehangolására, kibővítésére, az események jobb feltárása érdekében már korábban is együttműködött több baranyai és vajdasági, valamint horvátországi könyvtár, illetve levéltár. Kapcsolatuk mindkét félnek gyümölcsöző. A mohácsi és a pélmonostori könyvtár együttműködésének 10. évfordulóján a szakemberek ismét felhívták a figyelmet arra, hogy halaszthatatlan feladat a helytörténeti kutatáson kívül a falvakban megszervezni a krónikairást, mivel a kronológia a későbbiekben jelentősen megkönnyítené az anyag feldolgozását, rendszerezését. A pélmonostori központi könyvtárnak nagy szerepe van abban, hogy a helytörténeti kutatás tömeges megmozdulássá, kollektív társadalmi-politikai tevékenységgé vált. A szervezett munkát már 1974-ben megkezdtek: különféle helytörténeti anyagok, könyvek, kéziratok, okmányok, szaklapok, hivatalos írások gyűjtését, katalogizálását. Kezdeményezésükre mind Jugoszláviában, mind pedig Magyarországon erőteljesebben fogtak hozzá e munka szervezéséhez – továbbra is együttműködve, egymásnak segítve. (Magyar Szó).

A Kolozs megyei Széken élő fiatalok kezdeményezésére – idősebbek csatlakozásával – régi népszokásokat újítanak fel. A híres széki lakodalmassal már kétszer szerepelt az együttes a Kolozsvári Állami Magyar Színházban. Az együttes tagjai, munkások, mezőn dolgozó asszonyok – akik esténként újra és újra örömeiket lelik a táncban, a hagyományok ápolásában. (Előre).

Vargáné Major Judit